

Výzkum

Řešitelky Miloslava Turková a Mirjam Moravcová v prvním čísle z roku 2001 Českého lidu – etnologického časopisu vydávaného Etnologickým ústavem Akademie věd České republiky – analyzovaly výzkum pro potřeby Ministerstva mládeže a tělovýchovy ČR z roku 1998, který se týkal vztahu romských dětí k České republice respektive Etnickou sebereflexí romských dětí (Róm, Čech, či obojí). Téma je tedy multidisciplinární, ale téma i zadavatel dokazují, že do pedagogiky bezesporu patří. V pedagogickém periodicech jsem analýzu tohoto výzkumu nenašla.

Princip kvantitativního výzkumu byl následující: stejné otázky dotazníkového typu byly položeny 5921 dětem v osmých třídách základních škol – tedy ve věku 13 a 14 let. Převážnou většinou dětí byli Češi (původ i národnost). O 76 dětech vzhled napověděl příslušnost k rómskému původu. Přiznalo se jich však pouze 33. Nevýznamně zde byly zastoupeny i děti Maďarů, Slováků nebo Poláků. Vybrány byly školy ve 46 městech republiky – všechna krajská města (Praha, Brno, Ostrava...), některá okresní města (Děčín, Frýdek-Místek, Havlíčkův Brod, Kolín, Mladá Boleslav, Most, Nový Jičín, Bruntál, Louny, Opava...) a malá města (Česká Kamenice, Choceň, Kaplice, Klášterec nad Ohří, Letohrad...). Časově se výzkum konal v době po vítězství českých hokejistů na olympijských hrách v Naganu.

V první části výzkumu, který vyhodnocovala Miloslava Turková, byly položeny tyto otázky: 1) Je dobré být občanem ČR?, 2) Chci poznat kulturu etnických skupin, které žijí v ČR. a 3) Mám rád české filmy a divadlo.. Těmto otázkám předcházely zjišťovací dotazy na národnost (dětí i rodičů), vzdělání a zaměstnání rodičů a mimoškolní aktivity dětí. Děti kroužkovaly jednu z možností na škále Ano – Ne – Nevím. Už tyto identifikační otázky ukázaly spoustu problémů a především fakt, že rómské děti nemají příliš jasno o své identitě. Je zajímavé, že nejvíce rómských dětí se ke své identitě přihlásilo v Brně a v Mostě, což jsou dle počtu Rómů odlišná sídla.

Výsledky byly vyhodnoceny slovním komentářem statistických dat. Zjištěná statistická data byla přiložena. Utvrdilo mě to v závěru, že interpretace je hodně subjektivní záležitost. První otázka byla podle mě interpretována velmi přesně. Při druhé otázce však došlo trochu ke zkreslení a ačkoliv obě skupiny odpověděly

vlastně stejně, Češi za to byli zkritizováni, Rómové pochváleni a byla jim vyslovena progresivní předpověď do skvělé budoucnosti. Jakoby sem autorka projekovala pozitivně diskriminační postoj mnoha intelektuálů.

Statistické zhodnocení vypadalo přitom následovně: 1) ANO odpovědělo 56,3% Čechů a 34,2% Rómů, 2) 21,6% Č, 23,7% R, 3) 68,2% Č, 55,3% R. (Otázka dvě pro Čechy ostuda, pro rómské děti vynikající a stále se lepšící výsledek).

Druhá část, kterou hodnotila Mirjam Moravcová, pracovala většinou s otevřenými otázkami. Respondenty byly stejné děti. Pídila se po podstatě Rómství.

Mezi otevřenými otázkami byla nejzajímavější otázka Co obdivuješ na Rómech. Odpovědi byly nabídnuty např. při otázce na volbu koncertu, kde byl navrhnout interpret (Věra Bílá, Daniel Landa, bratři Nedvědové, Lucie – zástupce menšiny, interpret s rasistickou skvrnou, dva neutrální ale jinak odlišní zástupci).

Otázka Co obdivuješ na Rómech přinesla očekávané. Rómové toho o svojí historii, kultuře či jazyku příliš nevědí. Češi otevřeně psali věci typu: kradou, není co obdivovat, jsou k smíchu, dojí... Odpověď typu kradou napsali i Rómové. Často byla vyzdvihnuta jejich hudba. Názor, že Rómové jsou stejní a jsou přirození občané ČR, nebyl pravidlem, ale neobjevoval se až tak ojediněle.

Bylo zjištěno, že rómské děti mají minimum volnočasových aktivit. Málo sportují a profesně neplánují budoucnost.

Otázka na volbu koncertu dopadla následovně. Na Věru Bílou by šlo 19,7% R a 0% Č. Daniela Landu by preferovalo 38,2% R a 38,9% Č. Přednost 15,8% R a 19,9% Č by dostali bratři Nedvědové. Lucii by chtělo poslouchat 25% R a 36,3% Č. Hodnocení prokázalo zájem Rómů o své interprety.

Hodnocení jednotlivých národností přineslo perličky typu bílý člověk, gadžo Čech, neslušná národnost, špinavý člověk...

Ve výzkumné zprávě nebyly napsány všechny otázky a hodnocení působní značně zmatečně.

Má verze výzkumu:

Opět probíhá hokejové měření sil – stejná vlna nálady. V předchozím měření se mi příliš nelíbila cílová skupina – lepší spíše středoškoláci. Navrhuji porovnat dvě města, která se s problémem vyrovnávají odlišně – Ústí nad Labem a Český Krumlov. Přiznávám, že výběr rómských studentů bude náročný. Kladla bych podobné snad trochu jednoznačnější otázky. Kombinaci otevřených a uzavřených otázek bych ponechala. Nenechala bych se ochudit o kontroverzní hodnocení Rómu.

Výzkum nebyl hodnocen z pedagogického hlediska. Žáci se nemohli vyjádřit k řešení problému a vzdělávací problematice Rómů. Myslím, že žákům byli v první části výzkumu kladeny příliš akademické otázky. Změnila bych název i strukturu dotazníků. Statistická data bych ponechala bez komentáře.

Literatura

Český lid 1/2001, ročník 88, s. 29–41 a 43-61